

את השטח: שני-שליש לגלריה ושליש לבית-הקפה. כיוון שאיש לא ציפה להכנסות, הוקמה ע"מזותה בהשתתפות אמנים מכל התחומים. כאוצר הגלריה לשנה הראשונה נבחר הצייר והסופר יאיר גרבוז.

— בעשרים וחמש מלים, מה מסתתר מאחורי כל זה?

אורי: לדעתי, צריך שהיה בעיר מקומות ש"ישמרו על אמנות נטו, כלומר, שמשוררים לא יופיעו בהם יחד עם רקדניות בטן (אני עצמי מ"כירה כמה משוררים שקפצו על הרעיון — צ"ש). הייב להתקיים דיאלוג בונה, יצירתי בין האמנויות. אפשר להישאר בטופ מבלי להודות (מלשון זנות). הנתק בין המשוררים והציירים, ל"משל, הוא גדול. המקום הזה מאפשר ויאפשר ל"אלה ולא לה" להיפגש ביחד ואולי הפרות זה את זה (אני מניחה שהכוונה להפרייה רוחנית... —

בעת הליצן הידועה, חובשת לראשה כובע ברט — ויוצאת למלאכת לילה. המקצוע: מצחיקנית. רבורה תמיד מצחיקה. אתה חוגג את מסכת יום הולדתך, מוקף אורחים רצויים ולא רצויים אך הכרחיים (שיקולים חברתיים ולפעמים כלכליים) או מבלה-לא-מבלה בחתונת הכסף של חזונתך וכל מיצי הקיבה שלך אומרים שירה. צילצול בדלת ואתה נדרם לפתוח לליצן המשמיע מיברק מזמר שעל תוכנו הוסכם מראש: עם אשתך, עם בעלך.

הרעיון אולי מיואב. אבל המבצעת היא בהחלט מקורית, תליאכיתית, שחקנית. מנהלת תיאטרון (בזכות) ומה שנקרא אמנית תיאטרון רחוב. "אני מעדיפה את רחובות העיר, שבה גדלתי ובה נולדתי. אני אוהבת להצחיק אנשים על גבי המידרכות. האנשים מתאספים סביבי במעגל ר"פתאום הם נפתחים, מגיבים. הארשת הישראלית

גלרייה, בוגרשוב ותערוכה

הרצינית ער"חמוצה נעלמת והם פתאום מחייכים. אחרי כמה זמן כבר יש אפילו צחוק מתגלגל." לפעמים משלבת רבורה במישחקי הליצנות ובמעשי הקונטרס שלה גם קסמים ולהטטים. וזה קוסם לילדים ולמבוגרים כאחד. פעם יצאה, ל"בושה בכל "ביגדי עבודתה", מתוך ארון בגדים דווקא. "מה לעשות, מורה אני כבר לא אהיה", היא אומרת.

זאת לא בריחה. רבורה סויר היתה מנהלת בית הספר הסודי כרייזוב. הלכה ריזוב — הלכה גם ההוראה וההנהלה.

איך הגעת לזה? אני מבקשת לדעת. "זה מה שקורה כשגורלים בבית פולני", היא משיבה, "אין ברירה אלא לצחוק." **ציפי שחרור**

תרבוטק

תפילה של אברך או קללה של אסיר

תמיד מפתיע להיווכח כיצד צדה עינו החדה של המבקר והמשורר אילן שיינפלד, מבין כל ספרי השירה המתפרסמים בארץ, את סוגי השירה העשויים להיות מתאימים להוכחת התפישה הפואטית שלו, הפוסט-מודרניזם, אותה העלה על נס בשנים האחרונות, תוך שהוא מעמידה כלפיד בוער בעיתונו הפרטי שופרא. למרבה הגיחוך ועל אף משמעותה המילולית, מצטיירת קונ"צפציה זו כ"חזרה בתשובה" של השירה המודרנית, רהיינו, וניחת האונגארד, העכשווי והמתקדם, ופנייה אל מה ששיינפלד מכנה ברשימה כעל המשמר: "...שירה שהיא תפילה, השבה למקורותיה העמוקים ביותר ומשיבה את האדם למה שהינו באמת — הוויה שלמה העומדת בתוך עולמה ועימה כוחות האמונה, הרצון, הרגש והמחשבה, היצוקים בלשון, המחברת מחדש את כל הדברים כולם לאחד." ואם אין בה (בשירה) אותה צדה (עינו) היסודות והתונים העשויים להיות, כאמור, הוכחה ואישור לתפישתו הפואטית, מייד נחלצים לעורתו מכשירי האינפרא-אדום של הפרשנות, אותם מרחבי תימרון אינ"טלקטואליים, שהם חומר גמיש בידי המבקר: רוצה — מפרש כך, רוצה — מפרש אחרת, הכל על פי מודלים קיימים, דעות קדומות ופוסטים מוכנים מראש. מיגבלה זו של חשיבה ממוסדת, מקובעת, לעומת המחשבה הפתוחה, המשוחזרת, מתקיימת, בצורה זו או אחרת, כך נראה, אצל מרבית המבקרים המקצועיים, ואין להאשים בה את שיינפלד בלבד.

גם אין כל פסול באותה שירה-תפילה פוסט-מודרניסטית, עליה הוא מלמד סניגוריה בשנים האחרונות, כל עוד בכוחן של תפילות מסוג זה להעביר בקורא את הצמרמורת ואת מכות החשמל ששירה מסוגלת להעביר, ואולם, אין להסתפק בהעמדת קריטריונים ובבניית מודל תיאורטי, רק כדי למלא את המבטנות במעבדה הסיפורית. יש צורך להוציא פואטיקה זו אל מחוץ לסדנת הניסויים, כדי להיווכח בעליל אם היא פועלת את פעולתה בעורקי הקורא — אם מתקיים השיר, לדאבון הלב, מיגוון השירים שם בית-מדרשו של שיינפלד, אותם הביא בגיליונות שופרא עד כה, אינו משכנע כי המדובר אכן בתפישת-שירה חדשה, המתגבשת והולכת לנגד עינינו.

הפעם מונח על שולחנו ספר שיריה של המ"שוררת שלי אלקיים, מתוך שירת הארכיטקט, אשר הסיגנון התנ"כי ולשון המיקרא המבצעים מתוכו, משלהבים את דימוינו, עד שהוא רואה את שיריה כמחזור תפילות ואף מועדי לרשימתו כותרת תורנית בומבאסטית: "וכל הנשמה בה מהללת יי". אין ספק כי אילן שיינפלד, הכבול בתפישתו הפואטית, מאמין בדברים אותם הוא

מעלה ברשימותיו השונות, ואין ספק כי הוא מזדהה עימם ורגישותו היא רגישות של אמת. מצד שני, אין כל צורך להיתפס לאפקט הר"ליגיזוי אשר בשירה זו, לנפנף בה ולהעמידה כמודל, דווקא לפוסט-מודרניזם — ולא למשהו אחר. התפילה כשלעצמה, ככל שהיא מתקיימת בין היחיד לבין עצמו או בינו לבין קונו, אין מטרתה להרשים את הזולת, ולפיכך — כאשר טקסט מסוים (בין שהוא של קודש ובין שהוא של חול) מצליח ליהפך לשיר ולהגיע אל תודעת אורזו אין שום חשיבות לחומרים ממנו הוא מורכב, ואין שום חשיבות לתיאוריה הורה הנפרשת מעליו. כי שיר הוא שיר, בין אם הוא פייט בפי אברך בבית-הכנסת, ובין אם הוא קללה עסיסית של אסיר בכלא רמלה.

בדבריו על שיריה של אלקיים, ברשימה הנ"ל, מתגבשים בגלוי חיוקים עצמיים של שיינפלד על שירת שיינפלד. וכך הוא אומר שם: "...מקור רותיה אינם השירה המודרניסטית המערבית ואף לא השירה הרומאנטית. אין בה אירוניה ואין בה מטאלישון, אין בה ניכור ואין בה ציפה בעולמות מופשטים. זוהי שירה היונקת מן המקורות העבריים הקדומים ביותר, ומן המקורות הקדמאים ביותר מהם נובעת שירה — המקורות כם מגלה היחיד את חיבורו עם עולמו ואת כוחו לפעול בעולמו..."

אבל האם חזרה אל המקורות היא תנאי הכרחי לשירה? האם באמצעים הפוכים, למשל באווירה של ניכור, אירוניה והפשטה, לא ניתן להעמיד שירה בעלת עוצמה? ואין בדברים אלה כדי להטיל דופי או לזלזל, חלילה, בשיריה של שלי אלקיים. אני מדבר על הגמישות האינטלקטואלית של המבקר, על הפרשנות הגמישה, המודולארית, אשר בכוחה להעמיד את עצמה לשירותם של קריטריונים שרירותיים שונים ומגוונים, אשר הרך מהם אינה רחוקה אל השרלטניות. מדוע בכלל צריכים שיריה של אלקיים, או של כל משורר אחר, לשרת קונצפציה זו או אחרת? ושיינפלד מוסיף ואומר ברשימתו: "אם יש משהו לו צטרפה השירה העברית יותר מכל בעת הזאת, ולא רק השירה העברית, הריהו בדיוק שירה כזו. — שחוקרים עשויים לשייכה לזרם הפוסט-מודרניזם בשירה, ואשר יש לו מה לכים רבים וממשיים רבים כשירתנו הצעירה — שירה שהיא תפילה..." האם באמת חסרה תפילה, או אוריה של "תפילתיות" במכלול השירה הנכתבת כיום בארץ? התיתכן בכלל שירה בלא שום משמעות רליגיוזית? האם שיריה של שולמית אפפל, למשל, אינם תפילה? ושיריה של אגי משעול (אשר פירסמה לפני כשלושה חוד"שים ספר שיריה מעולה מבלי שהביקורת תת"ייחס אליו) אינם חושפים מצב דתי מובנן העמיק? ושיריהן של חרדה הרכבי, וציפי שחרור, וסבינה מסג, ומאיה בזראנו, ושל עוד רבות אחרות, אינם כאלה?

אכן, כל משורר ותפילתו שלו; בשוק, בא"קרימה; בבית-הכנסת או בכלא; לאמור, הדרך, ההתכוונות וההתייחסות הפנימית ה"הן התפילה האמיתית, ולא הצורה, האמצעים, ה"אנר או הסיגנון, ואם יש משהו לו באמת נזקקת השירה העברית בימינו, בימים בהם שוטף גל של מללי שירי את חנויות הספרים, הריהו שירה מקורית, גדולה, שירה בעלת עוצמה — לא פוסט-מודרניסטית ולא פרי-מודרניסטית: שירה שתהיה משוחזרת מפלצוריהת-יאוריה.

שמעון צמרת

קולנוע וסיפרות

אוניברסיטת תל-אביב והאוניברסיטה הפתוחה חברו יחדיו כדי להציע לנו את אחד מימי העיון העשויים להתגלות כמעניינים ביותר בעונת קיץ זו.

תחת הכותרת המסורבלת מעט — "רמות הא"ח: סטריאוטיפים ושירתם בסיפרות ובקולנוע" — מוצע לנו מיבחר הרצאות שכולן עוסקות בדמויות סטריאוטיפיות כפי שגובשו בסיפרות ובקולנוע הישראלי. בכללם, כצפוי: סטריאוטיפ האשה, הסטריאוטיפ של בן עדות-היזרח וה"סטריאוטיפ של הערבי.

כך תסקור הד"ר מיכל נאמן את דמות האשה בקולנוע, כשהיא מסתמכת על שני סרטים המב"ססים על ספרים: שלושה ימים וילד על פי סיפורו של א"ב יהושע ועתליה על פי סיפורו של יצחק כהנר. הד"ר אלה שוחט תדבר על סאלח שבתי ופרוטונה כביטוי לאידיאולוגיה של מידה ומערב, הד"ר נסים קלדרון יסקור את דמותו של "האחר" בסרטי של יצחק ("צפלי") ו"שורן, והפרופ' מנחם פרי ירצה על "הערבי כמטאפורה בסיפרות העברית בשנים האחרונות." יום העיון יתקיים ב"14 ביוני באולם פאסט"ליכט, בניין מכסיקו של אוניברסיטת תל-אביב.

דבורה סזי: בהכנה לליצן